

การเปิดรับสื่อ สาร และทัศนคติของกลุ่มสตรีที่มีต่อการสื่อสารของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี
ในเขตกรุงเทพมหานคร

Bangkok Women's Exposure to and Attitude Towards Communications of the
Thai Women Empowerment Funds

เพชรประกาย บุษดี *สันทัด ทองรินทร์*ไพบูรณ์ คะเชนทรพรรค์*
Petpakai Busadee*Santat Thongrin*Pailboon Kachentaraphan*
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*
Sukhothai Thammathirat Open University*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
1) การเปิดรับสื่อกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี 2) การ
เปิดรับสารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี 3) ทัศนคติของ
กลุ่มสตรีในเขตกรุงเทพมหานครต่อการสื่อสารของ
กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี 4) ความความแตกต่าง
ระหว่างทัศนคติของกลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนพัฒนา
บทบาทสตรีใน เขตกรุงเทพมหานคร กับ การใช้สื่อ
และประเด็นสาร ของกองทุนพัฒนาบทบาท

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่ม
ตัวอย่าง คือสตรีในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็น
สมาชิกของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจำนวน 400
คน สุ่มตัวอย่าง แบบหลายขั้นตอนเครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัยคือแบบสอบถาม-วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ
ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ
ค่าที (t-test) และการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-
Square)

ผลการวิจัยพบว่า

1.กลุ่มสตรีสังกัดกองทุนเพื่อการอุดหนุน
และกองทุนเพื่อการส่งเสริม มีการเปิดรับสื่อของ
กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีโดยรวมในระดับปาน
กลาง

2.กลุ่มสตรีสังกัดกองทุนเพื่อการอุดหนุน
และกองทุนเพื่อการส่งเสริมส่งเสริมมีการเปิดรับ
ประเด็นสารของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีโดย

ภาพรวมในระดับมาก

3.ทัศนคติของกลุ่มสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร
ต่อการสื่อสารของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ทัศนคติ
ต่อการใช้สื่อและประเด็นสาร พบว่า กลุ่มสตรีสังกัด
กองทุนเพื่อการอุดหนุนและกองทุนเพื่อการส่งเสริม
มีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้สื่อของกองทุนพัฒนา
บทบาทสตรีโดยรวมในระดับปานกลาง และมีทัศนคติ
ต่อการใช้นโยบายของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี
โดยภาพรวมในระดับปานกลาง

กลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนแตกต่างกันมีทัศนคติ
ต่อการใช้สื่อ และประเด็นสาร ของกองทุนพัฒนา
บทบาทสตรีไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การเปิดรับสื่อ สาร ทัศนคติกองทุนพัฒนา
บทบาทสตรี

Abstract

The objectives of this research were
to study 1) the exposure of Bangkok women
to media from Thai Women Empowerment
Funds; 2) the messages they received from
the funds; 3) their attitude towards the
communication from the funds; and 4) to
compare the attitudes about the funds' use
of media and the topics of its messages

between women who were members of grant funds and women who were members of promotion funds.

This was a quantitative research. The sample population was 400 women in Bangkok who were members of the Thai Women Empowerment Funds, chosen through multi-level sampling. The research tool was a questionnaire. Data were statistically analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test and chi square.

The results showed that 1) both members of grant funds and members of promotion funds had a medium level of exposure to media from the Thai Women Empowerment Funds. 2) Members of both grant funds and promotion funds had a high level of reception of messages on all topics from the Thai Women Empowerment Funds. 3) Both members of grant funds and members of promotion funds had a medium level positive attitude towards the Thai Women Empowerment Funds' use of media and use of content. 4) There was no statistically significant difference in attitude toward that funds' use of media and the topics of its content between the two groups.

Keywords: media exposure, media utilization, women's rights, women's project funding, public grants for women

บทนำ

การสื่อสารมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งการพัฒนาจะบรรลุเป้าหมายเพียงใดนั้น ส่วนหนึ่งเกิด

จากการใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสังคมที่ทุกคนและผู้ที่เกี่ยวข้องในสังคมได้รับรู้เข้าใจและได้ประโยชน์ร่วมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะการพัฒนาดังกล่าวนี้อาจจำเป็นต้องใช้การสื่อสารให้เข้ามามีบทบาทอันสำคัญที่จะสร้างจิตสำนึกให้กับผู้คนในสังคมในอันที่จะร่วมกันเปลี่ยนแปลงสังคมให้น่าอยู่ ลดปัญหาที่เผชิญอยู่ร่วมกันหรือสร้างการยอมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งให้เกิดขึ้นในกลุ่มเป้าหมายอย่างเต็มใจ(บุษบา สุธีธร, 2547) การสื่อสารจึงเป็นทั้งตัวชี้วัดระดับการพัฒนาและเป็นปัจจัยสำคัญกำหนดการพัฒนา

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในระหว่างการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ.2555 – 2559 ซึ่งมีสาระและทิศทางที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนและสังคมไทย สร้างสังคมที่เป็นธรรม มีคุณภาพ ให้ทุกคนมีความมั่นคงในชีวิต และได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับความยุติธรรมอย่างเสมอภาค (ที่มา:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, ฉบับที่ 11, 2555-2559)

ส่วนด้านการพัฒนาสตรีนั้นพบว่าการกล่าวถึงการพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีปีพ.ศ.2556-2559 ที่มีเป้าประสงค์ยุทธศาสตร์เพื่อให้สตรีทุกวัยมีทักษะชีวิต ค่านิยมสร้างสรรค์ ศักยภาพ ภาวะผู้นำ และบทบาทในการพัฒนา ภายใต้เจตคติที่ดี และความเสมอภาค ส่งเสริมการพัฒนาครอบครัว ส่งเสริมบทบาทสตรีในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และการเมืองทุกระดับ ส่งเสริมบทบาทสตรี และองค์กรสตรี ในระดับประเทศ ประชาคมอาเซียน และประชาคมโลก (ที่มา:คู่มือกองทุนบทบาทสตรี, 2555)

จากหลักการและแนวคิดดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้

ว่ากองทุนพัฒนาบทบาทสตรีที่รัฐบาลให้ความสำคัญนี้จะสามารถเข้าถึงและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มสตรีได้อย่างบรรลุเป้าหมายของรัฐบาลก็ต้องอาศัยบทบาทสื่อในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารรวมถึงเน้นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสื่อเป็นประการสำคัญในการทำหน้าที่ยในการดำเนินงานในโครงการพัฒนากองทุนบทบาทสตรีดังกล่าวตลอดจน เมื่อกองทุนดังกล่าวดำเนินการโดยใช้สื่อเข้ามาขับเคลื่อนแล้ว กลุ่มสตรีที่เป็นเป้าหมายจะมีการเปิดรับสื่อ ประเด็นข่าวสาร ตลอดจนทัศนคติต่อการใช้สื่อของกองทุนดังกล่าวเพียงใด ทั้งนี้ผลที่ได้จะนำไปสู่การใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการเปิดรับสื่อกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีของกลุ่มสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อศึกษาการเปิดรับสารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีของกลุ่มสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร
- 3) เพื่อศึกษาทัศนคติของกลุ่มสตรีในเขตกรุงเทพมหานครต่อการสื่อสารของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี
- 4) เพื่อศึกษาความความแตกต่างระหว่างทัศนคติของกลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีใน เขตกรุงเทพมหานคร กับ การใช้สื่อ และ ประเด็นสาร ของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

สมมติฐานการวิจัย

กลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อการสื่อสารของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่าง คือ สตรีที่เป็นสมาชิกของ

กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่าง แบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-Square)

สรุปผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 25 - 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.00 ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. คิดเป็นร้อยละ 40.00 โดยส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นลูกจ้างคิดเป็นร้อยละ 30.00 มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 58.50 ด้านประเภทของกองทุนที่สังกัดส่วนใหญ่สังกัดกองทุนอุดหนุน คิดเป็นร้อยละ 67.50 และสังกัดกองทุนเพื่อการส่งเสริมคิดเป็นร้อยละ 32.50 ตามลำดับ

2. กลุ่มสตรีสังกัดกองทุนอุดหนุน และกองทุนเพื่อการส่งเสริม มีการเปิดรับสื่อโดยภาพรวมในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย 2.90 เมื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มที่สังกัดพบว่า กลุ่มสตรีสังกัดกองทุนเพื่อการส่งเสริมเปิดรับสื่อในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย 2.96 และกลุ่มสตรีสังกัดกองทุนอุดหนุนเปิดรับในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย 2.30

3. การเปิดรับประเด็นสารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี-ใน 5 ด้านพัฒนาศักยภาพสตรี ด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตสตรีและผู้ด้อยโอกาส โดยภาพรวมพบว่า มีการเปิดรับในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 3.87 เมื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มสังกัดพบว่ากลุ่มสตรีสังกัดกองทุนเพื่อการส่งเสริมการเปิดรับประเด็นสารมีการเปิดรับประเด็นสารในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.79 และ กลุ่มสตรีสังกัดกองทุนอุดหนุน มีการเปิดรับประเด็นสารในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.90 4.ทัศนคติต่อการสื่อสารของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี แบ่งเป็นทัศนคติต่อการ

ใช้สื่อและประเด็นสาร คือ 4.1 กลุ่มสตรีมีทัศนคติต่อการใช้สื่อในภาพรวมในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.11 เมื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มสังกัดพบว่ากลุ่มสตรีสังกัดกองทุนเพื่อการส่งเสริม มีทัศนคติในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.07 และกลุ่มสตรีกองทุนอุดหนุน มีทัศนคติระดับในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.13 และ 4.2 ประเด็นการใช้เนื้อหาสารกลุ่มสตรีมีทัศนคติต่อการใช้สื่อในภาพรวมในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.11 เมื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มสังกัดพบว่ากลุ่มสตรีสังกัดกองทุนเพื่อการส่งเสริมมีทัศนคติในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.40 และกลุ่มสตรีสังกัดกองทุนอุดหนุนมีทัศนคติในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.05

5. ผลการทดสอบสมมติฐานกลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการใช้มีทัศนคติต่อการใช้สื่อกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. การเปิดรับสื่อกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

1.1 การเปิดรับสื่อ

กลุ่มสตรีสังกัดกองทุนเพื่อการส่งเสริม และสังกัดกองทุนอุดหนุนมีการเปิดรับสื่อทั้ง 3 ประเภท คือ สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ สื่อบุคคล โดยรวมในระดับปานกลาง แต่เมื่อจำแนกตามประเภทสื่อพบว่า เปิดรับจากหนังสือพิมพ์ในระดับน้อย และรายการวิทยุในระดับปานกลางขณะที่เปิดรับจากรายการโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ตโดยรวมในระดับมาก

ขณะที่การเปิดรับสื่อเฉพาะกิจ พบว่าโดยรวมมีการเปิดรับประเภทแผ่นพับ เพียงประเภทเดียวที่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประเภทโปสเตอร์วารสารกรมการพัฒนาชุมชนและป้ายโปสเตอร์พบว่า มีการเปิดรับโดยรวมในระดับน้อย

ส่วนการเปิดรับจากสื่อบุคคล พบว่าโดยรวมมีการเปิดรับสื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่พัฒนา

ชุมชนอยู่ในระดับน้อย ขณะที่มีการเปิดรับสื่อบุคคลที่เป็นประธานชุมชนหรือแกนนำกลุ่มของกลุ่มสตรีอยู่ในระดับปานกลาง และมีการเปิดรับสื่อบุคคลที่เป็นญาติ เพื่อนหรือคนในครอบครัวโดยรวมในระดับมาก

จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ให้ความสนใจกับสื่อประเภทต่างๆ ที่กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีใช้ในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ของกองทุน ที่ส่วนใหญ่มีการเปิดรับมากคือ สื่อที่มีความคุ้นเคย ใกล้ตัว และมีความทันสมัย ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ตลอดจนบุคคลที่เป็นญาติ เพื่อนหรือคนในครอบครัวโดยรวมในระดับมาก ซึ่งล้วนเป็นสื่อที่มีการเปิดรับโดยทั่วไปอยู่แล้วในชีวิตประจำวันสอดคล้องกับแนวคิดของ โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Klapper, J.T., 1960: 19-25) ซึ่งกล่าวไว้ว่า มนุษย์จะเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งข้อมูลของตนเองคุ้นเคย หรือมีความถนัด ขณะที่สื่ออื่น ๆ ที่กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีนำมาใช้ เช่น หนังสือพิมพ์วารสารกรมการพัฒนาชุมชน ป้ายโปสเตอร์ และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน พบว่า มีการเปิดรับโดยรวมในระดับน้อย แสดงให้เห็นว่า สื่อประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวอาจขาดความน่าสนใจในแง่วิธีการนำเสนอที่ไม่น่าสนใจ หรือ ดึงดูดความสนใจ หรือ เป็นแรงผลักดันให้กลุ่มสตรีหันมาให้ความสนใจได้อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในพฤติกรรมกรการเปิดรับสื่อ นั้น หากผู้รับสารแต่ละคนต่างมีพฤติกรรมกรการเปิดรับสื่อมวลชนตามแบบเฉพาะของตนซึ่งแตกต่างกัน ไป ก็จะส่งผลต่อการสร้างแรงผลักดันให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกรับสื่อต่างกันไป ซึ่งเมอร์ริลล์ และ ลอเวนสตัน (Merrill & Lowenstein, 1971) กล่าวว่า ลักษณะเฉพาะของสื่อแต่ละอย่าง มีส่วนทำให้ผู้รับสารแสวงหาและได้ประโยชน์ไม่เหมือนกัน ผู้รับสารแต่ละคนย่อมจะเข้าใจในลักษณะบางอย่างจากสื่อที่จะสนองความต้องการและทำให้ตนเองเกิดความพึงพอใจ

นอกจากนั้น เมื่อวิเคราะห์การเปิดรับสื่อตามการสังกัดกองทุนของกลุ่มสตรีพบว่า กลุ่มสตรีสังกัดกองทุนทั้งสองกองทุนคือ กลุ่มสตรีทั้งที่สังกัดกองทุนเพื่อการส่งเสริม และกลุ่มสตรีสังกัดกองทุนอุดหนุน มีการเปิดรับสื่อต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างจะเนื่องมาจากว่า กลุ่มสตรีแต่ละกลุ่มมีความสนใจในการใช้สื่อ หรือความสามารถในการเข้าถึงสื่อที่แตกต่างกัน เช่นกลุ่มหนึ่งอาจมีความสนใจและสะดวกในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ในขณะที่อีกกลุ่มมีความสะดวกในการใช้สื่อวิทยุ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilber Schramm 1954) ดังกล่าวแล้วข้างต้น

ดังนั้นกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีจึงควรให้ความสนใจกับสื่อที่มีความใกล้ชิด สามารถเข้าถึงกลุ่มสตรีให้มากขึ้นเพื่อเป็นเพิ่มประสิทธิภาพของช่องทางสื่อที่เหมาะสม ขณะเดียวกันก็ควรสนใจสื่อบางอย่าง เช่น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใดเกิดการยอมรับสารนั้นควรที่จะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะมีประโยชน์อย่างมากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดเจนและตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้นซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสื่อบุคคลยังคงมีความสำคัญในการพัฒนา โรเจอร์สและชูแมกเกอร์(Rogers&Shocmaker,1971)

1.2. การเปิดรับประเด็นสารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

การเปิดรับข่าวสารทั้ง 3 ประเด็นหลักซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นด้านการพัฒนาศักยภาพสตรีด้านการพัฒนาอาชีพสตรี และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตสตรีและผู้ด้อยโอกาส พบว่ากลุ่มสตรีมีการเปิดรับประเด็นสารที่กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีทำการเผยแพร่ไปยังสตรีที่สังกัดกองทุนโดยพบว่าในด้านการพัฒนาศักยภาพสตรี มีการเปิดรับมากที่สุดในประเด็น การพัฒนาองค์ความรู้ การพัฒนาความสามารถ การพัฒนาสวัสดิภาพและสวัสดิการ ด้าน

การพัฒนาอาชีพสตรี มีการเปิดรับมากที่สุดในประเด็น การสร้างงานกลุ่มสตรีและด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตสตรีและผู้ด้อยโอกาส มีการเปิดรับมากที่สุดในประเด็นการสร้างรายได้

จากผลการวิจัยที่สำคัญอันดับแรกๆ ในแต่ละด้านหลัก 3 ด้านข้างต้น จะเห็นได้ว่า กลุ่มสตรีให้ความสำคัญกับประเด็นในเรื่องการพัฒนาความสามารถ สวัสดิภาพ สวัสดิการ การสร้างงาน และการสร้างรายได้ ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นสำคัญที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาบทบาทและยกระดับสตรีในสังคม โดยเฉพาะเรื่องพื้นฐานในการดำรงชีวิต ซึ่งหากประเด็นดังกล่าวได้รับการพัฒนาและยกระดับก็น่าจะเป็นประเด็นที่นำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ ที่มีความจำเป็นรองลงมา เช่น ภาวะผู้นำ ความเข้มแข็งทางสังคม การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิสตรี การสร้างการมีส่วนร่วมของสตรี เป็นต้นซึ่งอธิบายได้ว่าการเปิดรับสารของกลุ่มสตรีสังกัดกองทุนเพื่อการส่งเสริมต้องการข้อมูลข่าวสารที่จะนำมาเพื่อใช้ในการพัฒนาความรู้ และความต้องการข้อมูลข่าวสารที่จะมาสนับสนุนการเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวมากกว่าเนื้อหาสารที่ไม่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการเปิดรับสารในลักษณะดังกล่าว ทอดด์ฮันต์และโรเบิร์ต ดี รูเบน (Todd Hunt and Brent d. Ruben, 1993: 65 อ้างถึงในประมะ สตะเวทิน, 2541: 122-124) ที่ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์ทุกคนมีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องอาชีพ การเข้าสมาคม การพักผ่อน เป้าหมายของกิจกรรม ต่าง ๆ ที่เรากำหนดขึ้นนี้จะมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อมวลชน การเลือกข่าวสาร การเลือกตีความหมาย และการเลือกจดจำเพื่อสนองเป้าหมายของตนและยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเปิดรับสารของแซมมวล เบคเกอร์ (Samuel L. Becker, 1972) ที่ได้กล่าวไว้ว่าคุณคนจะเปิดรับ ข่าวสารเพื่อทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจ อยากรู้ สนใจ หากมีข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเองก็จะให้ความเอาใจใส่

อ่านหรือดูหรือฟังเป็นพิเศษส่วนการเปิดรับสารของกลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนอุดหนุนเปิดรับในประเด็นการพัฒนาองค์ความรู้ และการพัฒนาความสามารถมาก และประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างรายได้มากที่สุดสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการเนื้อหาสารหรือข้อมูลที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มมากที่สุดเช่นกัน ซึ่งก็สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดของวิลเบอร์ ชรามม์ (Wilber Schramm ,1973) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า สารประโยชน์ของข่าวสารที่ผู้รับสารแสวงหาก็คือเพื่อที่จะตอบสนอง จุดประสงค์ของตนอย่างหนึ่งอย่างใดนอกจากนั้นการเปิดรับสารของกลุ่มสตรีทั้ง 2 ประเภทจึงสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการข้อมูลข่าวสารที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้าน การสร้างรายได้ของกลุ่มสตรีทั้ง 2 กลุ่ม โดยที่สื่อและสารของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มสตรีทั้ง 2 ประเภทได้ และสอดคล้องกับ บุศรา ทรัพย์ศิริ (2556) ที่ได้ศึกษา “แนวทางการพัฒนาบทบาทสตรีขององค์การบริหารส่วนตำบลกาดทองอำเภอยะลา จังหวัดยะลา” โดยพบว่า สตรีมีความพึงพอใจที่สามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการได้รับการพัฒนามาใช้ในชีวิตจริง

นอกจากนี้แล้วสิ่งที่น่าสังเกตอีกประการคือ ในประเด็นเนื้อหาสารที่เกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรี กลับพบว่ากลุ่มสตรีทั้ง 2 กลุ่มมีการเปิดรับในระดับปานกลางอาจจะเนื่องมาจากว่ากลุ่มสตรียังไม่ทราบถึงความสำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วม และแต่ละคนอาจจะมองเห็นแค่การแก้ปัญหาและพัฒนาในส่วนของตนเองเท่านั้น ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ นิวสตรอม และเดวิส (Newstrom and Davis, 1993) ที่ได้อธิบายถึงความหมายและความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ว่า “การมีส่วนร่วมเป็นการเกี่ยวข้องในด้านจิตใจ และอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในสถานการณ์กลุ่มที่จะกระตุ้นให้เกิดการ

สร้างสรรค์ ที่จะกระทำในสิ่งที่บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และแบ่งความรับผิดชอบกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

1.3 ทักษะคติต่อการใช้สื่อและประเด็นสาร

1.3.1 ทักษะคติต่อการใช้สื่อของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มสตรีมีทักษะคติต่อการใช้สื่อโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีทักษะคติทางบวกในระดับมากโดยมีทักษะว่าสื่อที่กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีใช้มีความหลากหลายซึ่งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีได้มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางสื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดความครอบคลุมและเข้าถึงกลุ่มสตรีไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ รวมถึงสื่อบุคคล แต่เมื่อวิเคราะห์จากผลการเปิดรับสื่อกลับพบว่ามี การเปิดรับในระดับมากเพียงจากสื่อ 3 ประเภท คือ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และคนในครอบครัวเท่านั้น

นอกจากนั้น กลุ่มสตรียังมีทักษะคติเชิงบวกในระดับปานกลางโดยมีทักษะว่า สื่อที่ใช้มีความชัดเจน มีความง่ายต่อการใช้งาน เข้าใจง่ายเหมาะสมกับเนื้อหา ใช้ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล มีปริมาณเพียงพอ มีคุณภาพดีมีความถูกต้องและเชื่อถือ มีส่วนช่วยให้กลุ่มสตรีประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน มีความรวดเร็ว

อย่างไรก็ตามกลุ่มสตรีบางส่วนกลับมีทักษะคติต่อการใช้สื่อของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีในระดับน้อยโดยมีทักษะว่า สื่อที่ใช้ยังขาดการอธิบาย/ขยายความเข้าใจ และกองทุนพัฒนาบทบาทสตรียังไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มสตรีได้จัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่กิจกรรมของกลุ่มสตรีในชุมชน

1.3.2 ทักษะคติต่อการใช้ประเด็นสารของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มสตรีมีทักษะคติต่อการใช้ประเด็นสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยมีทักษะคติเชิงบวกว่าเนื้อหาสารที่น่าเสนอผ่านสื่อต่างๆ มีความชัดเจน

มากที่สุด และเห็นว่าเนื้อหาสาระมีความถูกต้อง ตรงตามวัตถุประสงค์ สมบูรณ์ครบถ้วน มีความน่าสนใจ และเป็นประโยชน์ในระดับมาก

อย่างไรก็ตามมีกลุ่มสตรีบางส่วนที่มองว่าการใช้ประเด็นสารของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีว่ายังไม่ค่อยตรงตามความต้องการของกลุ่ม ขาดแหล่งข้อมูลสำหรับการติดต่อเพิ่มเติมซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการติดต่อหากต้องการข้อมูล คำแนะนำ หรือ การขอความช่วยเหลือเพิ่มเติม

จากทัศนคติของกลุ่มสตรีที่มีต่อการใช้สื่อและประเด็นสารของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีดังกล่าว ถือว่า มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลนั้น ในการตอบสนองความต้องการเพื่อให้ได้ข่าวสารที่ต้องการ(Todd Hunt and Brent d. Ruben, 1993:65 อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน, 2541: 122-124) นอกจากนี้ทัศนคติยังเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับรู้และตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือข่าวสารที่ได้พบเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารนั้นด้วย (Wilbur Schramm, 1973:121-122)

1.4 กลุ่มสตรีที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อการใช้สื่อ และประเด็นสาร ของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาที่พบว่า กลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนเพื่อการส่งเสริมและกลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนอุดหนุนมีทัศนคติต่อการใช้สื่อกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนเพื่อการส่งเสริมและกลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนอุดหนุนมีทัศนคติต่อการใช้ประเด็นสารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05โดยกลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนเพื่อการส่งเสริมมีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อการใช้ประเด็นสารสูงกว่ากลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนอุดหนุนโดยมีค่าเฉลี่ยทัศนคติ 3.40และ3.05ตามลำดับ

ผลจากการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเลือก

เปิดรับสื่อและข่าวสารของบุคคลที่นำไปสู่ความแตกต่างในการเปิดรับ คือ ปัจจัยด้านทัศนคติ(Todd Hunt and Brent d. Ruben, 1993:65 อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน, 2541: 122-124) และนอกจากนั้นอาจมีความสัมพันธ์ไปถึงการที่กลุ่มสตรีที่แตกต่างกันนั้นมีเป้าหมายในความต้องการใช้ประโยชน์จากสื่อและความมูลข่าวสารที่แตกต่างกันตั้งแต่ระดับน้อย ไปจนถึงระดับมากนั้น อาจจะเนื่องมาจากในแต่ละกลุ่มมีพื้นฐานและจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันไป และสะท้อนออกมาที่ความกระตือรือร้นในการเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกัน และนำไปสู่ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นกลุ่มสตรีที่เป็นผู้รับสารจึงเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น มีบทบาทในการแสวงหา หลีกเลี่ยง หรือทำการเลือกสรรที่จะเปิดรับข่าวสาร หรือเปิดรับสื่อตามความพึงพอใจของตนเอง (พีระ จิระโสภณ, 2531, น. 437) นอกจากนี้การที่บุคคลจะเลือกใช้สื่อแตกต่างกันเพื่อสนองความต้องการ และความพึงพอใจของตนเอง การเลือกใช้สื่อหรือช่องทางทางการสื่อสารใดๆ เป็นพฤติกรรมที่ถูกชักจูงในให้เชื่อว่า สื่อ นั้นจะทำให้หน้าที่ได้ตามที่ผู้ใช้สื่อแต่ละคนต้องการ และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อการใช้สื่อ ของแต่ละบุคคลเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการอันเกิดจากพื้นฐานด้านจิตใจของบุคคลนั้นๆ และประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับจากสถานการณ์ทางสังคมของเขา แม้ว่าการใช้สื่อนั้นจะไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับความต้องการทุกๆด้านของมนุษย์ แต่อาจมีความเกี่ยวข้องกับความต้องการข้อมูลข่าวสารบางอย่าง หรือเพื่อชดเชยบางสิ่งที่ขาดหายไป และหาไม่ได้ในขณะนั้น (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจม 2528, น. 35)

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ โดยแยกเป็นข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ผลการศึกษานำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงประสิทธิภาพการสื่อสารของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีดังนี้

1.1 ด้านการใช้สื่อ ผู้บริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีทำการพัฒนาการใช้สื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่นสื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อเฉพาะกิจในบางประเภทซึ่งกลุ่มสตรีมีการเปิดรับในระดับน้อยหรือปานกลาง ควรจะลดปริมาณสื่อเหล่านี้ลงและเพิ่มปริมาณสื่อที่กลุ่มสตรีเปิดรับในระดับปานกลางให้มากขึ้นส่วนสื่อที่กลุ่มสตรีเปิดรับในระดับมากถึงมากที่สุดให้คงปริมาณและคุณภาพของสื่อไว้ซึ่งสื่อในส่วนดังกล่าวนี้ได้แก่สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ต นอกจากนี้กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีควรสนใจเพิ่มประสิทธิภาพสื่อสื่อบุคคลที่ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีบทบาทมากขึ้น เพราะถือว่าเป็นผู้ที่น่าจะมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถให้ข้อมูล ตอบข้อซักถาม ประเด็นปัญหา หรือ ให้คำแนะนำแก่กลุ่มสตรีได้ดีกว่าสื่ออื่นๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาบทบาทสตรีต่อไป

1.2 ด้านการใช้สารเมื่อพิจารณาจากการเปิดรับในแต่ละประเด็นผู้บริหารกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ควรทำการศึกษาในประเด็นที่กลุ่มสตรีมีการเปิดรับน้อยว่าเกิดจากสาเหตุใด มีปัจจัยใดที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาประเมินเพื่อจัดทำเนื้อหาข่าวสารที่ทันสมัย และตรงตามความต้องการของกลุ่มสตรีมากที่สุด เช่นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องการเพิ่มรายได้ เป็นประเด็นที่มีการเปิดรับมากที่สุดจึงควรนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่เน้นเรื่องการสร้างรายได้ให้มีความหลากหลายขึ้นไปจนถึงประเด็นที่เกี่ยวกับการสร้างความรู้ในการประกอบอาชีพ ก็ควรที่เพิ่มเติมด้วยเช่นกัน อ้างอิงในงานวิจัยที่ด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพการสื่อสารของกลุ่มสตรีดังนี้ คือ เช่นกัน ซึ่งก็สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดของ (Wilber Schramm ,1973) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าสารประโยชน์ของข่าวสารที่ผู้รับสารแสวงหาก็คือเพื่อ

ที่จะตอบสนอง จุดประสงค์ของตนอย่างหนึ่งอย่างใด นอกจากนั้นการเปิดรับสารของกลุ่มสตรีทั้ง 2 ประเภทจึงสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการข้อมูลข่าวสารที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างรายได้ของกลุ่มสตรีทั้ง 2 กลุ่ม โดยที่สื่อและสารของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มสตรีทั้ง 2 ประเภทได้ ซึ่งสอดคล้องกับ บุศรา ทรัพย์ศิริ (2556) ที่ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาบทบาทสตรีขององค์การบริหารส่วนตำบลกาตองอำเภอยะลา จังหวัดยะลา” โดยมีผลการศึกษาที่พบว่า สตรีมีความพึงพอใจที่สามารถนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในชีวิตจริงและ สอดคล้องกับงานวิจัยจารุณี สุวรรณศรี (2550) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะนิเทศศาสตร์ ที่ศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างประสิทธิภาพการสื่อสารของสื่อบุคคลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อความสมานฉันท์ในชุมชน”

ข้อเสนอแนะ

- ภาครัฐ หน่วยงานและองค์กรภายนอก
  - เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ออกแบบโครงการของตนเองให้มากขึ้น
  - ส่งบุคลากรลงมาเป็นพี่เลี้ยง-แนะนำ ไม่ใช่ผู้นำ-สั่งการ
  - อบรมหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้ประชาชนไม่หลงทิศหลงทางในการทำงาน
  - มีกระบวนการประเมินผล ทั้งด้านการบริหารงาน การบริหารเงิน และบริหารคน โดยให้ประชาชนร่วมประเมิน
- ภาคประชาชน
  - เพิ่มบทบาทในการเป็นตัวกลางประสานความขัดแย้ง

- มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือตนเองก่อนที่จะรอคอยความช่วยเหลือจากคนอื่นซึ่งไม่ยั่งยืน
- สร้างเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อปกป้องตนเอง และต่อรองกับภาครัฐองค์กรภายนอก หรือแม้แต่กลุ่มแนวร่วมในเชิงสร้างสรรค์
- ภาควิชาการ
  - ควรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมของทุกสำนัก ทุกองค์กรให้เป็นระบบ และเข้าถึงได้ง่าย (ช่วยให้เกิดความโปร่งใส-ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน- นำไปใช้ประโยชน์ได้เร็ว)
  - ควรที่จะหาผู้ประสานงาน หรือ เครือข่ายใหม่ ๆ ในการเชื่อมต่อกับ

พื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่แตกต่างจากชุดงานวิจัยอื่น ๆ (ซึ่งมักใช้เครือข่ายชุดเดียวกัน)

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาโดยการขยายพื้นที่กลุ่มสตรีที่สังกัดกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี และเพิ่ม หรือ เปลี่ยนวิธีการศึกษา เช่น การศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากขึ้นและมีความครบถ้วนรอบด้าน

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการ หรือ ความคาดหวังของกลุ่มสตรีที่มีต่อกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

บรรณานุกรม

- กิตติมา สุรสนธิ.(2533).**ความรู้ทางการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2540). **การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์.
- ดวงทิพย์ วรพันธุ์**.(2525).**กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนาการศึกษาก่อนสตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี** วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.)จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บุษบา สุธีธร.(2547).**ทฤษฎีการสื่อสารภายในบุคคลและระหว่างบุคคลในประมวลสารชุด วิชาปรัชญานิเทศศาสตร์สตรีและทฤษฎีการสื่อสาร** (ล1,น366-367) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรมะ สตะเวทิน. (2540). **หลักนิเทศศาสตร์**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพการพิมพ์.
- ปรมะ สตะเวทิน. (2541). **แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา**. หน่วยที่ 1 – 8. นนทบุรี
- พรทิพย์ วรกิจโสภาทร. (2539). **ความสำคัญของผู้รับสาร**. เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- พีระ จิระโสภณ.(2547). **ทฤษฎีการสื่อสาร**. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสารหน่วยที่ 11. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2547.
- พัชรี เขยจรรยา, เมตตา วิวัฒนากุล และ ถิรนนท์อ่อนวัชศิริวงศ์, (2538) :**แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์ 199 – 20** พิมพ์ครั้งที่ 3, ปรับปรุง.กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ไพศาล สรรสรวิสุทธิ.(2550).การพัฒนาชุมชนรัฐศาสตร์สาส์น, 1 (2550), 11-14
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,สำนักนายกรัฐมนตรี,ฉบับที่ 11 (ปี 2555-2559)
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ.(2528).การใช้สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ: ทฤษฎี
งานวิจัยและข้อเสนอแนะต่อการศึกษาในเทศศาสตร์พัฒนาการ, กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ.(2534) .การวิเคราะห์ผู้รับสาร, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพดี ฐิติกุลเจริญ, 2537. ทฤษฎีการสื่อสาร, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์
- ยุพาพร รุ่งงาม ,5 ,(2545). ทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนัก
งบประมาณ ในการปฏิรูป ระบบราชการ. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบ
ริหารศาสตร์.
- รัชนี สุคติรัตน์.(2556).แนวนโยบายการพัฒนาศรีและความเสมอภาคหญิงและชายในประเทศไทย:
สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- รัตนจิตต์ อัคราชีวะ. (2551). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำผ้าหมักชีวภาพไปใช้ในครัวเรือน :
กรณีศึกษาชุมชนวัดตึก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร. คณะพัฒนาสังคมและ
สิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์.
- เสถียร เขยประทับ.(2525). การสื่อสารงานนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสถียร เขยประทับ.(2532). การสื่อสารงานนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศ
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- John C. Merrill and Ralph L. Lowenstein. (1971). **Media Message and Men.**
New York: Longman.
- Klapper, Joseph T. (1960). **The Effects of Mass Communication.** New York:
The Free Press. Wilbur
- Newstrom, J. W. & Davis, K. (1993). **Organizational Behavior: Human
Behavior at Work.** New York: McGraw – Hill
- Rogers, E.M. and Shocmaker,F.F.(1971: 9). **Communication of Innovation.**
New York:The Free Press
- Schramm. (1973). **The Process and Effects of Mass Communication.** Edited by
Wilbur Schramm and Donald F. Robert.
- Schramm, Wilbur.(1954).**Procedure and Effects of Msaa Communication.**
Mass Media and Education.

Samuel L. Becker, (1972). **Discovering Mass Communication**. Illinois : Scott Foresman andCompany Glenview.

Todd Hunt and Brent d. Ruben, (1993). **Mass Communication :Producer and consumers** .New York : Harper College Publisher

Wilbur Schramm, (1973) and Porter,W.E. **Men Women Messges and Media 2nd.ed.** New York: Harperd Row Poblising